

Een kaart om je weg te vinden

Vorige week heb ik gesproken over vertrouwen. De Boeddha riep zijn leerlingen op om niet op Hem te vertrouwen eenvoudigweg omdat Hij de Boeddha was, maar te vertrouwen in de waarheid van de leer (Dharma). Door deze in praktijk te brengen en voor onszelf te bewijzen dat dit inderdaad brengt naar nirvana, naar bevrijding, waardoor het hart kan stromen van wijsheid en mededogen.

De Boeddha vergeleek de Dharma (Zijn leer) vaak met een vlot waarmee je de rivier oversteekt, van samsara naar nirvana. Eenmaal aangekomen aan de andere oever laten we het vlot achter ons. We dragen het vlot niet voor altijd met ons mee. Dus dit is een oproep van de Boeddha om ons niet te hechten aan de Dharma en de Dharma niet te gaan zien als het doel in zichzelf, de heilige graal van het boeddhisme.

Natuurlijk, niemand van ons zal zonder schroom willen zeggen dat hij het doel bereikt heeft, dat hij of zij in nirvana is. Dus misschien kunnen we het beeld van het vlot vervangen door het beeld van een landkaart. De Dharma als landkaart die, wanneer je verdwaalt raakt in de wereld van samsara, je de weg kan wijzen. En de Dharma heeft vele richtingaanwijzers; bijna voor elke situatie is er wel één.

Maar de kaart zelf is slechts een hulpmiddel. Wanneer we dit niet begrijpen kan de kaart zelf ook het doel worden. Je ziet het maar al te vaak gebeuren. Ook in het boeddhisme maar ook in alle andere religies. Dat de leer die ons eigenlijk naar bevrijding, naar liefde en wijsheid moet brengen, in zichzelf het doel gaat worden. En dan werpt het hindernissen op, scheidingen tussen mensen: zij die de leer erkennen als de waarheid of niet. En meestal moeten de tegenstanders dan bestreden worden. Dit is wat we toenemend zien in deze wereld.

Het is voor die reden dat aan het begin van het Achtvoudig Pad 'juist inzicht' de centrale plaats inneemt. Uit 'juist inzicht' volgt de rest. Wanneer we de Dharma begrijpen als landkaart, dan kan het ons brengen naar het gewenste doel. Maar begrijpen we de landkaart niet, zijn functie niet, dan raken we wellicht nog meer gevangen in onze eigen overtuigingen, in onze eigen emoties en brengen we dat tot uiting in het afwijzen van anderen, in het onderscheid maken.

Dus laten we de Dharma beoefenen met wijsheid. Laten we hem gebruiken in het dagelijks leven als we de weg een beetje kwijtraken. Welke richting moet ik ook alweer op? Wat is hier goed om te doen? Waar moet ik heen? Waar ligt werkelijk die vrijheid te wachten, voor mezelf en voor iedereen? Waar ligt die plek die we gemeenschappelijk kunnen bewonen? Eén van liefde en geduld, van wijsheid, van respect. En zoals altijd, wanneer we vasthouden, al is het maar aan de Dharma, verkrampen we en raken gespannen, al is het maar heel subtiel. Dus verzacht en ontspan, word vriendelijk. Houd inderdaad aan niets vast. En waar nodig, kijk heel even op je kaart als je niet meer weet wat de volgende stap moet zijn.

* * * * *

*Eerw. Baldwin Schreurs
Zondag 13 augustus 2023*